

Nasjonalt nettverk for kvinnehistorie
Hovedansvarlig museum: Kvinnemuseet

Referat fra fjerde nettverkssamling den 1. og 2. februar 2007
på Rolighed, Kongsvinger

Deltagere:

Susanna Wasa Hagen, NTNU, Wera Grahn, NIKU, Kirsten Danielsen, NOVA, Kari Gaarder Losnedahl, Bergen Museum, Mona Holm, Ola Storbråten, Liv Ødegaard, Lisbeth A. Chumak, Stella Münster, Gunn Langseth, Åsne Tanga Stolpe, Ingun Aastebøl og Kari Sommerseth Jacobsen fra Kvinnemuseet.

Program:

Torsdag den 1. februar:

- 1600 Kaffe og kake på Kvinnemuseet
1630 Velkommen og presentasjoner
1700 "På sporet av kvinnen i tre museumsutstillinger" Student Susanne Wasa Hagen ved NTNU har besøkt museer i Elverum, Lillehammer og Trondheim
1800 "Känn dig själf"
Dr. philos. Wera Grahn tok i høst doktorgraden i tema genus ved Linköping universitet
1900 Absint hos Dagny Juel
Middag og bohemaften i Café Dagny

Fredag den 2. februar:

- 0900 "Samtaler med damer"
Dr. philos. Kirsten Danielsen ved NOVA
1000 "Dokument hundre kvinner"
Presentasjon av prosjektet ved direktør Kari Sommerseth Jacobsen
Organisering og nedsettelse av egen prosjektgruppe
1200 Lunch
1300 Avreise

Møtereftrat

Kari Sommerseth Jacobsen ønsket velkommen, og hilste fra de øvrige museene i nettverket som beklaget at de ikke kunne delta på samlingen i år (fra Mia Lindrup i Norsk Filminstitutt - Filmmuseet, fra Hans Pedersen i Helgeland Museum på vegne av Ann Kristin Aasgaard som er i svangerskapspermisjon, og fra Mari Møystad på Glomdalsmuseet). Så kom det en rykende fersk og gledelig melding fra ABM-utvikling: Prosjektet "Dokument hundre kvinner" får 200.000 kroner i støtte i 2007! Dette er meget gledelig for

kvinnehistorienettverket.

Susanne Wasa Hagen: "På sporet av kvinnen i tre museumssutstillinger"

Susanne Wasa Hagen studerer kulturminneforvaltning ved NTNU, og tok kontakt med Kvinnemuseet i høst i forbindelse med en oppgave - "Historieformidling i et kjønnsperspektiv - hvor er kvinnene på museene?". Hun ble inspirert av en artikkel av Kari Sommerseth Jacobsen, "Hennes historie - i museet" i en pensumbok, Museer i fortid og samtid fra 2003, og besøkte tre museumsutstillinger for å se på hvordan de ivaretok kvinnehistorien.

Hun innledet slik:

"En rask oversikt over de museene vi har til lands, viser at en stor del av spesialmuseene er viet til interesser som tradisjonelt knyttes til mannen. Eksempler på dette er jernbanemuseum, teknisk museum, skogmuseum, forsvarmuseum og bergverksmuseum. I motsatt ende finner vi ett kvinnemuseum. Dette viser en oppsiktsvekkende skjevhet, når vi vet at kvinnen utgjør omtrent halvparten av alle liv som leves i dag, samt halvparten av alle liv som er levd fra tidenes morgen. Kan det ha seg sånn at museumsverdenen ser på mannen sitt liv som mer spennende enn kvinnens, eller er det bare ikke lagt nok ressurser i å forske på kvinnens liv og historie?"

Når man besøker en museumsutstilling er det en rekonstruert virkelighet som møter oss, historien som formidles har gjennomgått flere prosesser. I Norsk Skogmuseums "Tid for skog" som ble åpnet i 2000, er det ingen levende personskildringer som gir oss førstehåndskunnskap om skogslivet. Susanne Wasa Hagen hadde ett fokus da hun besøkte utstillingen, og det var å se hvordan kvinnen ble fremstilt - men det var ikke lett å finne henne. Et lite titteskap med en 10 cm kvinnefigur i en tømmerkoie, var et halvhjertet forsøk, synes Susanne Wasa Hagen. Her er heller ingen bilder av kvinner som driver med skogplanting.

På Maihaugen og utstillingen "Langsomt ble landet vårt eget" fra 1994, ble det heller ingen fulltreffer for kvinnehistorien, ifølge Susanne Wasa Hagen. Utstillingen er en kronologisk vandring gjennom historien. Men det er mannen som er den aktive og dynamiske. "Dette kan oppfattes som om kvinnen gjennom historien bare har vært en kulisser for mannen slik at han kan erobre landet med sine kunnskaper og ferdigheter."

På Sverresborg i Trondheim, i utstillingen "Livsbilder" er det historien om menneskets liv fra 1850 frem til i dag som formidles. Den bygger rundt livets fire faser, barndom, ungdom, voksenliv og alderdom, faser som berører begge kjønn. Her er små hverdagsskildringer som gir liv til gjenstandene og den allmenne historien, og fordelingen er bra fordelt mellom kjønnene, med en liten overvekt av mannens beretninger. Susanne Wasa Hagen utfordrer

museet når det gjelder å sette spørsmålstegn ved vårt tradisjonelle kjønnsbilde og for eksempel fremstille kvinner i et tradisjonelt mannsyrke.

Susanne Wasa Hagen tok for seg definisjonen av et museum, og brukte ICOMs definisjon. Ut fra denne definisjonen har alle mennesker rett til å få

formidlet sin historie. Man kan altså ikke bare vektlegge mannen historie uten at det blir å betrakte som et brudd på ICOMs definisjon. Ved Nationalmuseet i Danmark ble det foretatt en spørreundersøkelse over hva de besøkende savnet ved utstillingen. En kvinne født i 1955 sa dette i 1997: "Jeg savner mer om kvindens liv og betydning gjennom tiden." Selv om det ikke står direkte i ICOMs definisjon av museer at de skal formidle både mannens og kvinnens historie, er en vanlig tolkning av ordet "menneske", både kvinner og menn.

Hvordan oppfatter vi historien? Et begrep som oftere er brukt enn andre for å beskrive fremstillingen av historien på museer, er stereotypiske. Med dette menes at de holdninger og verdier som formidles er inngrodde tanker til både de som lager utstillingen og de besøkende. Det er gjort få forsøk i Norge på å problematisere vår stereotype oppfatning av kjønnsroller og arbeidsdeling. Helt fra tidenes morgen har kvinnen sin jobb vært statisk tilhørighet i hjemmet, mens mannen har vært den dynamiske som har arbeidet for å skaffe familien mat og overskudd. Når en utstilling tar for seg de stereotypiske oppfatninger i samfunnet, kan det være med på å hindre enkeltindividets mulighet til å overskride de roller som er tiltenkt det enkelte kjønn, samtidig som det for enkelte blir et hinder i å utvikle sine egne individuelle hobbyer og interesser. Det ideelle hadde derfor vært om museene hadde bidratt til å problematisere de stereotypiske oppfatningene som finnes, for eksempel når det gjelder kjønnsrollemønsteret, og formidle det mangfold og variasjon som finnes innenfor begge grupper av individer. Bodde for eksempel alle før i "gamle dager" sammen med sine foreldre og barn, sånn som storfamilien så ofte fremstår som? I 1800-tallets Norge var det nok mer unntaket enn regelen, da både omgifte og stefamilier florerte. Ved å sette fokus på dette, har dagens forvirrede skillsmissebarn mulighet til å identifisere seg med fortiden de også, og ikke bare føle seg som et utskudd utenfor dagens kjernefamilie.

Susanne Wasa Hagen synes ikke at de siste 30 årenes kvinnekamp og kvinneforskning har satt merkbare spor på norske museer. Men på Kvinnemuseet har alle utstillinger og all aktivitet og fokus vært kvinnens historie. Hun er av den oppfatning at det ideelle ville vært om både mannens og kvinnens historie ble vektlagt like mye i norske museumsutstillinger. Inntil dette skjer, har vi et stort behov for Kvinnemuseet.

Susanne Wasa Hagen avsluttet slik:

"Selv om vi i dag har tilnærmet full likestilling av kjønnene, både på jobb og i det private, gjenspeiles denne tendensen dårlig i museumsutstillinger. Gjennom besøk på tre museumsutstillinger i min søken etter kvinnen, er det kun "Livsbilder" som til en viss grad integrerer kvinnen i en utradisjonell kontekst. Mye av årsaken til den manglende fremstillingen av kvinner på museet, kan skyldes vår innprenta kjønnsoppfatning og den stadige stereotypiske fremstillingen av mannen som den dynamiske i historien. I utstillingen "Langsom ble landet vårt eget" understrekes dette ved at kvinnen kun i ett av temaene fremstilles med et verktøy i hånden, resten av utstillingen er hun en passiv kulisser for mannen. Når jeg tenker fremover ser jeg for meg en problematisering av vår stereotypiske kjønnsoppfatning som vil føre til at kvinnen kan bevege seg ut av kvinnemuseet og bli

formidlet på lik linje med mannen i vår felles historie. På sikt vil likestillinga i museumsutstillinger virke positivt for hele samfunnsutviklinga, ettersom mennesker som ikke får tilgang på sin kulturarv har vanskelig for å være med å definere fremtiden."

Wera Grahn: "Känn dig själv"

Wera Grahn tok utgangspunkt i Nordiska Museets månedens gjenstand. Dette museet har tiltross for at mange kvinner arbeider her, har ikke hatt et bevisst genusperspektiv. Dette gir mange negative utslag, som for eksempel en nedlatende tone vis a vis kvinner. Og bruken av fornavn, Selma, og ikke Selma Lagerlöf. Når det gjelder menn utelates sjeldent etternavnet.

Museene tror de forvalter sannheten. Uten en bevissthet om kvinne- og kjønnsperspektivet, blir denne sannheten en halv sannhet.

Kirsti Danielsen: Samtaler med damer"

Kirsten Danielsen har intervjuet 60 kvinner født mellom 1900-1915 i forbindelse med sitt doktorgradsarbeid på 1980-tallet. Livshistoriene ligger ikke ferdig lagret i hodene på kvinnene, de skapes i dialog med intervjueren. Kirsten Danielsen ble tildelt ulike roller, ikke alle var like behagelige, fra likemann til spion. Hun hadde ikke noe fastlagt spørreskjema, og skrev alt ned for hånd. Det var lett å få dem på gli, og for mange var nok dette en slags terapi; "tenk har jeg opplevd alt dette!". Kirsten Danielsen opplevde med noen kvinner, at de ikke oppfattet seg som subjekt, de gikk altfor mye opp i alle andre rundt seg. Deres selvfornektelse var en overlevelsesstrategi. Hun opplevde også "dette er da ikke noe å fortelle om". Hvorfor er noen tause? Livene kan være vanskelige å formulere.

"Dokument hundre kvinner"

Kari Sommerseth Jacobsen presenterte dette fellesprosjektet mellom deltakerne i nettverket. Totalt over tre år skal det intervjues hundre kvinner. I løpet av året 2007 skal det intervjues ca 30 kvinner, fordelt på fem kvinner pr. institusjon. Det ble en engasjert samtale om hvordan disse intervjuene skal gjennomføres. Følgende ble bestemt:

Kvinnene skal være over 70 år. Det skal lages en egen mal for intervjuene som alle skal bruke for å få et sammenlignbart materiale. Intervjuene skal tas opp på bånd, og skrives ut av den som intervjuer. Museene kan bruke eget personale som frikjøpes, eller engasjere egne medarbeidere for formålet som prosjektet betaler for. Datatilsynet må kontaktes på forhånd slik at vi har alle avtaler klarert i henhold til lover og regler. Det skal også tas opp film av de intervjuede for mulig bruk på utstillinger osv. Unni Rustad som Kari Sommerseth Jacobsen før jul hadde et møte med, foretar intervjuer av kommunistkvinner fra krigen for Kilden. Hun har gjort seg mange tanker og har mange erfaringer som hun gjerne vil dele med oss og prosjektet. Hun blir kontaktet før intervjurunden begynner.

Følgende personer ble valgt i en prosjektgruppe:

Mia Lindup, Kari Gaarder Losnedahl og Kari Sommerseth Jacobsen.

De deltakende museene blir anmodet om å finne aktuelle kandidater, og det fremkom mange forslag til Kvinnemuseets egen gruppe og til Bergen Museums kvinner innen akademia.

Deltakerne fikk en omvisning i utstillingen "Lappete, lusete, fillete - ren. Skittentøyets kulturhistorie", og fikk også høre om den forestående utstillingen "Jentestreker. Tegneserier til glede og forargelse om jenter liv" som åpner 28. april.

Referent: Kari Sommerseth Jacobsen